

Ezek a mozgalmak egyesekhez el is jutottak, történt is ebben az irányban valami (a budapesti tanker. kir. főigazgatóság 1923 július 16-án adta ki idevonatkozó 5222. számú rendeletét; egyes intézetekben ú. n. zászlóvédő osztályokat találunk; rendeznek zászlóünnepélyeket is stb.), de mindez még nem elég általános s így hatóereje sem kielégítő.

Itt az utolsó óra! *Minden iskolának* el kell követni mindent, hogy ez a lanyhaság, amelyből jogosan lehet a hazafias érzés megfogyatkozására következtetnünk, megszűnjön s az erős nemzeti zászlókultusz ismét felvirágozzék. Az iskola, a társadalmi és hírlapi propagáló akció egyformán vegye ki részét ebből az életbevágóan fontos nemzetnevelő munkából. A hazaszeretetnek nevelése, ápolása és megőrzése nemzeti fenmaradásunknak és megerősödésünknek egyetlen szilárd alapja. Ennek a nevelésnek pedig egyik legerősebb tényezője a nemzeti zászló kultusza.

Jámbor György.

A technika értelme.

A technika, amelynek századában nyakig benne vagyunk, előlépett: kiugrott eredeti helyzetéből a *civilizáció* mellől, amelyvel évszázados hagyomány alapján egybeforrtnak hittük s immár a *kultúra* tőszomszédságában foglal helyet, amely viszont, még pedig kellő közepében, magába foglalja a nevelés és oktatás ügyét. A közgazdaság pedig, képletesen kifejezve, a civilizáció és a kultúra határmezsgyéjén terül el. Mindebből a technikának bizonyos imperatívusza következik: az, hogy a kultúrpolitikus és a pedagógus vele mint *új tényezővel* komolyan számolni tartozik. Nem csupán a szorosan vett technikai tudományok (műegyetem stb.) szempontjából, hanem egyetemesen a gyermek értelmi és érzelmi világára való tekintettel is. Ebből az új távlatból is közelebb kell férközni a gyermek értelméhez és lelkéhez s ezt azzal szemben helyes megértésre, méltánylásra képesíteni. Helyes intuícióval ismerte fel az ebbeli szerves összefüggést Kornis Gyula, mondván: „Civilizáció és kultúra folyton egymásra van utalva. A civilizációnak, mint a törvény szilárd uralmának, eleve föltétele bizonyos etikai kultúra... Nincsen civilizáció a kultúra minimuma, a lélek bizonyos értelmi és erkölcsi fejlettsége nélkül, de viszont kultúra sem lehetséges a civilizáció külső fegyelme és jogrendje nélkül, mely biztosítja az egyén lelki erőinek szabad kifejezését.” (Kultúra és Politika 1928: Kultúrfőlényünk kérdése, 43. l.) Ugyanő még jobban hozzáférkőzik a probléma velejéhez, amikor megállapítja, hogy „az ifjúság életérzése, önkénytelen érdeklődési iránya, fogékonysága, eszményei az általános realiztikus korhangulat sugalmazásának hatása alatt az utóbbi két évtizedben erős irányváltozást szenvedtek.” (Ugyanott: Kultúrpolitikánk irányelvei, 37. l.)

Ez az időszerű probléma felette érdekes megvilágításban részesült a napokban előkelő helyről. *Lerchenfeld-Köfering Hugó* gróf, a német birodalomnak bécsi követe, az alsóausztriai iparegyesületben *Der Sinn der Technik* (A technika értelme) címmel mélyenszántó előadást tartott, amelynek gondolatmenete a következő. A technika értelmét kutatni annyit, mint a technikai történet célján túl ennek a történetnek lényegét bölcséletileg felfogni, környezetünkbe (*Umwelt*) beilleszteni, tehát világnézeti szempontból megállapítani. A technika értelméhez három módon férközhetünk közel: a szó fogalmának elemzése útján; azzal, hogy megállapítjuk az emberiségnek viszonyát a technikához s végül, hogy megvizsgáljuk a technika befolyását az emberi közösség életének legfontosabb megnyilvánulásaira: a legtágabb értelemben vett gazdaságra, társadalomra, kultúrára. A szó *fogalma* három elemre bontható: emberi tevékenység, természeti megkötöttség és célkitűzés. Technikai teljesítményt csak az ember végezhet, miközben a szellemi munkáé a túlsúly; e tekintetben technika és művészet közel áll egymáshoz, amint hogy a technika szó a művészetnek görög elnevezéséből ered. Az ember szükségképen él természeti képességeivel és a természeti erővel: e szerint a technika a természet törvényeinek van alárendelve. A technika továbbá teleologikus, vagyis célszerűségi, kitűzött sikerre irányul, amelynek elérésére mindig csak egy legjobb megoldás kínálkozik. A technika fogalmából állapíthatók meg határai, amelyek matematikailag korlátlanok, de csodákon túl nem mehetnek. *Az embernek viszonya* a technikához idő és hely szerint különböző. Technikailag kezdetleges korszakok rendkívül fejlettekkel váltakoznak; technikailag nyers népek mellett felette kiképzettek élnek. A legnagyobb fejlettséget korunkban a Nyugat mutatja: ezzel az emberiség fejlődésében tartós és szilárd fokot ért el. A primitív ember technika híján tompultságban és a természeti erők rabszolgájaként él; ezzel szemben a technika szabadságot, világosságot, az emberhez méltó életet és lehetőségeket biztosít. Viszont a technika legmagasabb fokán álló ember a technikának válik rabszolgájává, ha jelentőségét egyoldalúan értelmezi. Keyserling a mai emberek többségének jellemző képviselőjét a „sofförtípus“-ban látja. Az embernek helyes viszonyát a technikához csak úgy állapíthatjuk meg, ha ennek az élet folyamataiban az őt megillető helyet kijelöljük. Dessauer Frigyes 1928-ban megjelent *Philosophie der Technik* c. művében, a technikai fejlődés abszolút érvényességének szempontjából, megkísérelte a technika metafizikai magyarázatát és Kant gondolatmenetét továbbfűzve, egy negyedik, technikai birodalom megalkotását, amelynek adott gondolatmódból az embernek teremtő tevékenysége következik. Még abban az esetben is, ha ilyen negyedik birodalom feltevését önkényesnek tekintjük, fennmarad annak szüksége, hogy a technikát metafizikailag megmagyarázzuk a szellem és az anyag világegységéből, a világegész részeinek összefüggéséből és a

metafizikai szemléletnek abbéli feladatából, amely a világ jelenségeinek és a világ eszméinek kölcsönös közvetítésére irányul. Ez deríti azután ki a technika értelmét olyan elemi, szükséges és az egészbe beilleszkedő funkció alakjában, amelyből a technika hatalma és értéke következik. A technika értelmét a legfontosabb közös életmegnyilvánulásokhoz: a gazdasághoz, a társadalomhoz és a *kultúrához* való viszonylatai világítják meg. — Gazdaság és technika együvé tartozik, noha értelmileg különbözők: míg a gazdaság csak tárgyi értékeket ismer és a kapitalista rendszerben pénzbeli nyereségre irányul, a technika a szolgálat értéke szerint szabja meg a teljesítményt. A technika állapotával legszorosabban összefügg továbbá a társadalmi fejlődés. A technika legnagyobb teljesítménye az emberi tevékenység mechanizálásában áll. Ez komoly veszedelmek forrása, mert felveti azt a súlyos problémát, miként lehet az emberek és gépek munkáját megfelelően összeegyeztetni. Ide tartozik a munka és a gazdaság racionalizálása is a technika útján. — A technika végül *kulturális tényező* is, amennyiben egyaránt befolyásolja az *esztétikát* és az *etikát*. A szépnek és a célszerűnek fogalmait nem lehet egymástól elválasztani. Az etika mint a szükségyszerűségek, a kötelességek tana korlátokat szab a technika hatalmi törekvéseinek. A technikai lehetőség (*Können*) mellett ott van a technikai szükségyszerűség (*Sollen*), vagy, amint Dessauer mondja, a *technikai imperatívusz*, amelynek a személyi előnytől függetlenül az emberiség javát célzó szolgálatokra kell irányulnia. — Ha a technikát helyesen így értelmezzük és illesztjük be, akkor megbecsülhetetlen értékű tényezővé lesz. Ámde a technika nem magyarázza a világot. Az életnek legmagasabb és legnagyobb kérdései minden technikai tudáson és megértésen túl esnek. Hiszen még azok az alapvető fogalmak, amelyekkel a technika dolgozik, sem lesznek az emberi értelem előtt a technikai tapasztalat útján nyilvánvalókká. Mindig megmarad egy terület, amelyet a bölcselileg képzett, de még inkább a vallásosan gondolkodó ember kénytelen a hit szemérmes tiszteletének fenntartani.

Amint ebből látható, az előadó széles látókörrrel bölcseleti alapon elemzi a technika értelmét, de viszonyát a *neveléshez* csak melleleg érinti. Minthogy pedig minket ezek a vonatkozások érdekelnek legközelebből, azokra alkalmilag még visszatérünk. (kf.)

Az amszterdami nemzetközi testnevelési kongresszus.

Az elmúlt nyáron, augusztus 2-től 5-ig megtartották Amszterdamban a kilencedik nemzetközi olimpiai versenyekkel egyidejűleg az *első nemzetközi testnevelési kongresszust*, melyen a világ minden tájékáról körülbelül háromszáz sportférfi, orvos és pedagógus vett részt. A résztvevők három cso-